

Η φοβερή χρονιά του 1854 στην Αθήνα της επιδημίας

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΥΚΟΥΔΗΣ

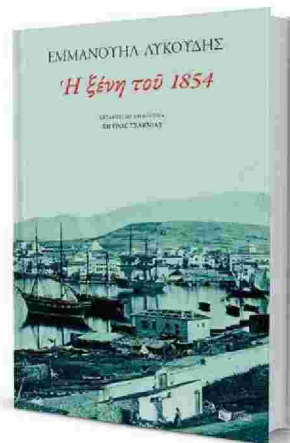
«Η Ξένη του 1854»

Εισαγωγικό σημείωμα:

Σπύρος Τσακνιάς
 εκδ. Πατάκη, σελ. 90

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Εκείνη τη «θεοκατάρτη» χρονιά, το 1854, η Αθήνα ξεχείλιζε από συμφορά. Την επιδημία της χολέρας, που όπως λέγεται ήρθε από τον συμμαχικό στόλο που είχε καταπλεύσει στον Πειραιά την εποχή του Κριμαϊκού Πολέμου, την περιγράφει αριστοτεχνικά ο Εμμανουήλ Λυκούδης (1849-1925), σε ένα εκτενές διήγημα σαν αφήγημα με στοιχεία μαρτυρίας και μυθοπλασίας, που επανακυκλοφόρησε πρόσφα-

τα από τις εκδόσεις Πατάκη με το εισαγωγικό σημείωμα του Σπύρου Τσακνιά. Αξίζει να διαβαστεί (ή να ξαναδιαβαστεί) για να απολαύσει

κάνεις το ύφος του ελαφρώς υποτιμημένου Εμμανουήλ Λυκούδη, που διέθετε εξαιρετη τέχνη εμβάθυνσης στο ψυχικό δράμα αλλά και στη σάτιρα (έξοχο δείγμα το διήγημα «Η κωμόπολις Φθειρία»). Ο Εμμανουήλ Λυκούδης ήταν πέντε ετών όταν ξέσπασε η επιδημία στην Αθήνα, αλλά δεν ήταν ακόμη στην πρωτεύουσα τότε. Θα είχε, ωστόσο, ακούσει διηγήσεις (καθώς αργότερα ήρθε και στον Πειραιά). Η επιδημία ήταν τόσο φοβερή που είχε δημιουργήσει σκηνές αποκαλύψεως στην Αθήνα που μετρούσε τότε 30.000 κατοίκους. Ο Λυκούδης δημοσιεύει την «Ξένη του 1854» αρκετά αργότερα, το 1893, σε ένα εντελώς διαφορετικό κλίμα, οικονομικής δυσπραγίας και πολιτικού διχασμού. Στην «Ξέ-

νη» ο Λυκούδης είναι τρυφερός με τον βασιλιά Όθωνα και παραστατικός στην κοινωνική ρήξη που επέφερε η επιδημία. Αναφέρεται στην εκμετάλλευση όσων έσερναν το κάρο του νεκροθάφτη και των μικροεμπόρων. Ο κόσμος ήταν αλλοπαρμένος, ζητούσαν ρύζι που σπάνιζε λόγω ζήτησης και κερδοσκοπίας, μανάδες έχαναν τα παιδιά τους και οι ταφές ήταν ομαδικές στον ασβέστη. Ο Λυκούδης ιστορεί αξέχαστα περιστατικά, που ίσως πηγάζουν από διηγήσεις τις οποίες μετέπλασε. Μιλάει για τη γυναίκα που έκρυβε από τον άντρα της που χαροπάλευε ότι τα δύο παιδιά τους ήταν ήδη νεκρά και που έπρεπε να τα σύρει μπροστά του για να τα δώσει στο κάρο που περνούσε.

Μιλάει για το δράμα του μπαρμπα-Μήτρου που άφησε το σπίτι στην Πλάκα για λίγο καιρό για να πάει στα κωράφια του στο Καπανδρίτι και δεν είχε πάρει ειδηση για την επιδημία. Με το γαϊδούρι του επιστρέφει στην έρημη πόλη και στο σπίτι του με καρφωμένη την αυλόπορτα απέξω, είχαν μείνει μόνο ο σκύλος, οι κότες και η κατσίκια, που μέσα στη σαστιμάρα κάποιοι τα άφησαν μέσα. Η επιδημία είχε πάρει τη γυναίκα του, την κόρη του και τους τρεις γιους του. Δεν υπάρχει μελόδραμα. Είναι σαφής η ψυχική συμμετοχή του Λυκούδη αλλά μας δίνει το μέτρο του ρεαλισμού απέναντι στην ποίηση. Στην έκδοση περιλαμβάνεται επίσης το διήγημα «Μαρσαμός».